

УДК 330.341.42:330.34/.35](477)

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-11>

СЕКТОРАЛЬНІ ЗРУШЕННЯ В МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКАХ УКРАЇНИ

О. М. СОКОЛОВА

кандидат економічних наук, доцент, докторант,
Університет державної фіскальної служби України

Анотація. Мета статті полягає в аналізі структурних змін у первинному, вторинному та третинному секторах економіки України, оцінці структурних зрушень між секторами за основними макроекономічними показниками за 2010–2019 роки. **Методика дослідження.** Досягнення поставленої у статті мети здійснено за допомогою таких методів дослідження: аналізу та синтезу, логічного узагальнення, групування та класифікації, структурного аналізу, наукової абстракції, статистичних методів. **Результати.** Проведено аналіз динаміки зміни структури економіки України у розрізі трьох секторів за валовим внутрішнім продуктом, зайнятістю населення та іншими макроекономічними показниками. Здійснено розрахунок коефіцієнтів секторального внеску. На основі проведеного секторального аналізу виявлено основні тенденції секторальних зрушень в економіці України за аналізований період. **Практична значущість результатів дослідження.** Виявлені тенденції дозволили сформулювати рекомендації щодо формування оптимальної та прогресивної секторальної структури економіки України.

Ключові слова: секторальна структура, структура секторів національної економіки, секторальні зрушення, коефіцієнти секторального внеску, економічний розвиток.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Структурні зрушення є невід'ємною складовою частиною економічного розвитку, а економічне зростання у довгостроковій перспективі неможливе без змін в структурі економіки. Структура визначає якість економічної системи. Вона визначає стійкість національної системи до кризи та здатність до економічного піднесення після спаду. Зміни в структурі економічної системи або в складі її елементів призводять до загибелі старої системи і виникнення нової. Протиріччя, які накопичуються у структурі секторів національної економіки зумовлюють секторальні зрушення, що переводить її на новий рівень розвитку. Оскільки секторальна структура характеризує якісний соціальний та економічний розвиток України, то важливим є аналіз за основними макроекономічними показниками структурних змін між секторами і безпосередньо в самих секторах. Формування оптимальної секторальної структури економіки України є особливо нагальним у контексті стратегічних завдань макроекономічної стабілізації та економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням структурування національної економіки, функціонування окремих її елементів, структурних пропорцій і диспропорцій в межах соціально-економічної системи присвячено праці багатьох закордонних та вітчизняних учених. Серед вітчизняних учених, які займалися дослідженням проблематики змін у секторальній структурі економіки, впливу структурних чинників на економічний розвиток, слід відзначити праці В.Г. Бодрова, Н.І. Гражевської, А.П. Кривак, Л.Л. Лазебник, А.Г. Мельник, Т.С. Трубнік, Е.В. Прушківської, Н.В. Шандової, Л.В. Шинкарук та ін. Водночас секторальна структура як складова частина національної економіки не є статичною, вона динамічна і перебуває під постійним впливом ендегенних та екзогенних чинників. Як наслідок, існує потреба подальшого дослідження секторальних зрушень в економіці України.

Формування цілей статті (постановка завдання).

Метою статті є оцінка секторальних зрушень між секторами і в самих секторах за основними макроекономічними показниками України за 2010–2019 роки, розроблення рекомендацій щодо формування оптимальної та прогресивної секторальної структури національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Основи секторального підходу до аналізу економічної системи заклав К. Кларк. Вчений поділив структуру економіки на три сектори [8]:

- первинний, який представлений традиційним виробництвом: сільське, лісове господарство, тваринництво, рибальство, полювання;
- вторинний, представлений видобутком корисних копалин, промисловим виробництвом, будівельними та громадськими роботами, газо- та електропостачання;
- третинний, представлений виробництвом послуг: торгівля, транспорт, державне управління, побутові послуги та ін.

В основі моделі К. Кларка лежить теорія, згідно з якою кожному історичному етапу розвитку економічних систем відповідає розвиток одного з секторів. Теорія К. Кларка пройшла випробування часом. Вона розвивалась, еволюціонувала, але і нині зберігає свою актуальність. Секторальний аналіз є одним з найбільш розроблених і широко застосовуваних. Він надає найбільшу інформацію про частку та розвиток окремих секторів, міжсекторальні пропорції, структурні зміни в процесі еволюції, можливих структурних кризах і шляхи їх вирішення за рахунок визначення напрямів розвитку структури економіки та полюсів зростання.

Секторальна структура економіки України містить поділ на первинний, вторинний та третинний сектори. Подібну галузеву структуру має і валовий внутрішній продукт. Eurostat у своїх звітах спирається на класифікацію видів економічної діяльності (далі – ВЕД) НАСЕ rev.2 [9], якій повністю відповідає КВЕД-2010 України як за структурою, так і за змістом категорій. Отже, в

країнах ЄС до первинного сектору належать секції А–В (А – сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; В – добувна промисловість і розроблення кар'єрів), до вторинного – С–F (С – переробна промисловість; D – постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; E – водопостачання; каналізація, поводження з відходами; F – будівництво), а до третинного – G–U (G – оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; H – транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; I – тимчасове розміщення й організація харчування; J – інформація та телекомунікації; K – фінансова та страхова діяльність; L – операції з нерухомим майном; M – професійна, наукова та технічна діяльність; N – діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; O – державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування; P – освіта; Q – охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; R – мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; S – надання інших видів послуг; T – діяльність домашніх господарств; U – діяльність екстериторіальних організацій і органів).

Відповідно до теорії мейнстріму основна мета розвитку будь-якої соціально-економічної системи – стійке економічне зростання. У широкому сенсі це поступальний прогресивний розвиток економіки країни. Кількісним виміром і головним цільовим показником економічного розвитку країни є валовий внутрішній продукт. Отже, аналіз структури економіки України у розрізі трьох секторів розпочнемо з валового внутрішнього продукту (далі – ВВП) – основного макроекономічного показника. У якості аналітичного інструменту будемо використовувати дані таблиць «витрати-випуск» Державної служби статистики України за відповідні роки [2].

Аналіз формування ВВП України у розрізі трьох секторів свідчить про тенденцію до зростання питомої ваги третинного (сервісного) сектору (табл. 1) – з 55,3% у 2010 р. до 57,0% у 2019 р. Це вказує, з однієї сторони, про наближення економіки України до пропорцій постіндустріальних суспільств, що відповідає загальносвітовій тенденції терціаризації, а з іншої – несе ризики деіндустріалізації. Так, частка третинного сектору економіки у 2019 р. у порівнянні з 2010 р. становила на 1,7% більше, вторинного – на 2,3% менше,

а первинного – на 0,6% більше. Тобто нарощування частки третинного сектору у ВВП відбувалося переважно через зменшення частки вторинного сектору.

З цього приводу зауважимо, що збільшення частки третинного сектору розглядається як сучасний світовий тренд структурної трансформації національних економік. Але ієрархія причин збільшення його частки у країнах із розвинутою та країнах із трансформаційною економіками різні. Тобто, фактори та наслідки структурних зрушень на користь сектору послуг у розвинутих країнах і країнах із трансформаційною економіками суттєво відрізняються в залежності від рівня продуктивності праці, кваліфікації робочої сили, вартості створеного валового внутрішнього продукту тощо. К. Соуза, С. Бастос і Ф. Перобеллі стверджують, що справжня терціаризація відбувається тільки в промислово розвинутих країнах і спирається на висококваліфіковану працю, яка здатна створювати товари (послуги) з високою доданою вартістю [12]. У свою чергу Д. Родрік висловлює застереження – країнам із трансформаційною економікою надмірне зростання сектору послуг небезпечно передчасною деіндустріалізацією у поєднанні з поширенням «паразитних» послуг [11]. Українська дослідниця Е. Прушківська зазначає, що зростання третинного сектору відбувається «не тільки шляхом підвищення продуктивності праці у первинному і вторинному секторах, а більшою мірою завдяки зменшенню частки оброблювальних галузей вторинного сектору, та збільшенню не високотехнологічних, а інфраструктурних галузей (торгівля, транспорт) вторинного та третинного секторів» [3, с. 84].

Зауважимо, що світова фінансова криза 2008 р. загострила проблеми терціаризації та поглибила диспропорційність секторальної структури у країнах із розвинутою економікою. Посткризовий період в цих країнах характеризується поверненням переробних галузей із «третіх» країн та стимулювання їх розвитку в національній економіці. Отже, висока частка третинного сектору у структурі економіки ще не свідчить про прогресивні тенденції розвитку, необхідно додатково аналізувати, які відбуваються якісні зрушення в структурі виробництва послуг.

Важливим в оцінці секторальних зрушень є визначення структурного ефекту від зміни секторального

Таблиця 1

Динаміка та структура валового внутрішнього продукту України за секторами економіки

Роки	Сектори економіки					
	Первинний		Вторинний		Третинний	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
2010	157419	14,5	326456	30,2	598694	55,3
2011	212379	16,3	390903	30,0	698797	53,7
2012	207595	14,2	425599	29,2	825902	56,6
2013	224970	14,8	395880	26,0	901807	59,2
2014	251948	15,9	432898	27,3	902069	56,8
2015	360232	18,1	556500	28,0	1071812	53,9
2016	432723	18,1	700699	29,4	1251945	52,5
2017	505756	16,9	885641	29,7	1592485	53,4
2018	600715	16,9	1035598	29,1	1924283	54,0
2019	600876	15,1	1108637	27,9	2268887	57,0

Джерело: складено та розраховано автором за даними [2]

наповнення економіки. Одним із напрямів дослідження у цьому питанні буде виявлення внеску трьох секторів економіки у формування ВВП України. З цією метою розрахуємо коефіцієнти секторального внеску за методикою Трубнік Т. [6],

тобто відношення темпу приросту ВВП кожного сектору економіки до темпу приросту сукупного ВВП (табл. 2).

Таблиця 2

**Коефіцієнти секторального внеску
у формування ВВП України**

Роки	Сектори економіки		
	Первинний	Вторинний	Третинний
2011	1,72	0,97	0,82
2012	-0,19	0,74	1,51
2013	1,92	-1,60	2,11
2014	2,84	2,22	0,01
2015	1,70	1,13	0,74
2016	1,01	1,30	0,84
2017	0,67	1,05	1,08
2018	0,997	0,88	1,08
2019	0,00	0,60	1,53

Джерело: розраховано автором

За сукупним секторальним внеском у формування ВВП України перше місце займає первинний сектор економіки (10,64), друге – третинний (9,72), третє – вторинний (7,29). У 2012 р. від'ємну динаміку демонстрував первинний сектор (-0,19), а у 2013 р. – вторинний (індустріальний) сектор (-1,60). З 2014 р. спостерігається тенденція до зменшення внеску первинного та вторинного секторів на ряду зі збільшенням внеску у зростання ВВП третинного сектору економіки. За аналізований період третинний сектор (сервісні галузі) від'ємної динаміки не демонстрував.

Розподіл зайнятого населення за секторами економіки характеризує кількісний та якісний соціально-економічний розвиток країни. Згідно з теорією трьох секторів, підвищення продуктивності праці зумовлює поступовий перерозподіл виробничих ресурсів і зайнятості від первинного (аграрного) та вторинного (індустріального) секторів економіки на користь третинного сектору (сфери послуг). Ж. Фурастє розглядав розши-

рення третинного сектору як спосіб підвищення якості життя, соціальної захищеності, рівня освіти і кваліфікації працівників, вирішення проблем зайнятості та безробіття у довгостроковій перспективі [13]. Проаналізуємо секторальні зрушення в економіці України за показником зайнятості населення (табл. 3).

Дані таблиці 3 свідчать, що зміна структури зайнятості в Україні за секторами економіки протягом 2010–2019 рр. (табл. 3) відбувається в рамках класичної фазової тріади. Зазначимо, що з 2012 р. в Україні відзначається тенденція до зниження кількості зайнятого населення (середньорічний приріст становить -0,97%). Однак, така тенденція переважно відзначається щороку протягом 2012–2019 рр. у первинному секторі (у середньому -5,12%) та вторинному секторі (у середньому -0,96%). Натомість у третинному секторі середньорічний приріст кількості зайнятого населення становить +0,59%.

Суттєве структурне зрушення у розрізі первинного, вторинного та третинного секторів відбулося у 2015 р. (3,5%). По-перше, зміна була зумовлена зменшенням частки зайнятого населення у первинному секторі, а саме у добувній промисловості (-1,42%). По-друге, у вторинному секторі зменшення частки зайнятого населення у переробній промисловості (-0,42%) та зростання у будівництві (+0,5%). По-третє, відбулося зростання частки зайнятого населення у третинному секторі, переважно в оптовій та роздрібній торгівлі (+0,64%), тобто троє з чотирьох працівників сектору послуг були зайняті в оптовій та роздрібній торгівлі [розраховано за: 5]. Цей вид економічної діяльності є лідером за чисельністю зайнятих (3648,7 тис. осіб у 2020 р.) – разом із сільським господарством він забезпечував 40,0% загальної зайнятості в країні [розраховано за: 4]. Отже, в Україні скорочення зайнятості у первинному і вторинному секторах економіки відбулося внаслідок неефективності структурних реформ, приватизаційних та дезінтеграційних процесів. Фактично відбувалося механічне переміщення зайнятого населення між секторами, а не внаслідок зростання продуктивності праці.

Грунтовне дослідження секторальних зрушень передбачає аналіз структури економіки України за наступними макроекономічними показниками: проміжне споживання; оплата праці найманих праців-

Таблиця 3

Динаміка та структура зайнятого населення України за секторами економіки

Роки	Сектори економіки					
	Первинний		Вторинний		Третинний	
	тис. осіб	%	тис. осіб	%	тис. осіб	%
2010	4649	23,4	4499	22,6	10737	54,0
2011	4691	23,6	4465	22,4	10749	54,0
2012	4592	23,2	4449	22,5	10711	54,2
2013	4616	23,1	4324	21,7	11006	55,2
2014	3526	18,6	4225	22,3	11192	59,1
2015	3350	17,7	4217	22,3	11374	60,1
2016	3381	18,1	4071	21,8	11249	60,2
2017	3312	17,9	4040	21,8	11165	60,3
2018	3129	16,9	4078	22,1	11256	61,0
2019	3000	16,3	4130	22,5	11257	61,2

Джерело: складено та розраховано автором за даними [10]

ників; валовий прибуток, змішаний дохід; експорт; імпорт.

Протягом 2010–2019 рр. в Україні відбувалося щорічне збільшення номінального обсягу всіх п'яти показників у первинному, вторинному і третинному секторах (табл. 4).

Дані таблиці 4 свідчать, що у структурі проміжного споживання найбільше витрат протягом досліджуваного періоду здійснювалося вторинним сектором, що відповідає специфіці промислового виробництва. Однак, у 2015 р. відзначається зменшення частки сектору на користь первинного та третинного секторів (+4,9 % та +0,3 % відповідно), а у 2019 р. на користь третинного сектору (+2,0 %) (рис. 1).

Важливу роль у структурі проміжного споживання секторів економіки відіграють витрати на послуги-драйвери інноваційного розвитку, тобто на освіту, інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ), та професійну, наукову та технічну діяльність. У первинному виробництві такі витрати склали 1,2% проміжного споживання у 2015 р. та 3,1% у 2019 р. (протягом

досліджуваного періоду середньорічний приріст частки становив 0,3%). Частка витрат вторинного сектору на послуги-драйвери у 2015 р. становила 1,9% у 2015 р. та 2,6% у 2019 р. (+0,1% середньорічного приросту). Витрати третинного сектору на зазначені послуги були найбільшими у порівнянні з двома іншими секторами (15,8% у 2015 р. та 21,5% у 2019 р.) і щороку зростали у середньому на 0,5%.

У структурі витрат на оплату праці найбільшу частку займає третинне виробництво, на другому місці – вторинне виробництво, а на третьому – первинне. З одного боку, це пов'язано зі структурою зайнятості за секторами економіки. З іншого боку, з рівнем оплати праці. Розрахунки свідчать, що у 2010 р. на оплату праці одного зайнятого працівника у первинному секторі витрачалося у середньому 11259,0 грн на рік, у вторинному – 30632,6 грн, а у третинному – 32642,9 грн. Середні витрати на 1 працівника у порівнянні з 2010 р. зросли у первинному виробництві на 83,9% у 2015 р. та на 348,5% у 2019 р., у вторинному – на 49,9% у 2015 р. та на 208,7% у 2019 р., у третин-

Таблиця 4

Секторальна структура економіки України за основними макроекономічними показниками, млн грн

Макроекономічні показники	Роки	Сектори економіки		
		Первинний	Вторинний	Третинний
Проміжне споживання	2010	217165	1061417	481447
	2015	516100	1647781	828356
	2019	902373	3207656	1733648
Оплата праці найманих працівників	2010	52347	137819	350485
	2015	69350	193697	514599
	2019	151487	390527	1190759
Валовий прибуток, змішаний дохід	2010	102214	84552	223813
	2015	264593	139575	490819
	2019	430385	285273	966235
Експорт	2010	63420	378952	106993
	2015	246954	582145	216829
	2019	449698	823493	365857
Імпорт	2010	152456	345653	82835
	2015	205121	719105	173628
	2019	240218	1421947	295605

Джерело: складено автором за даними [2]

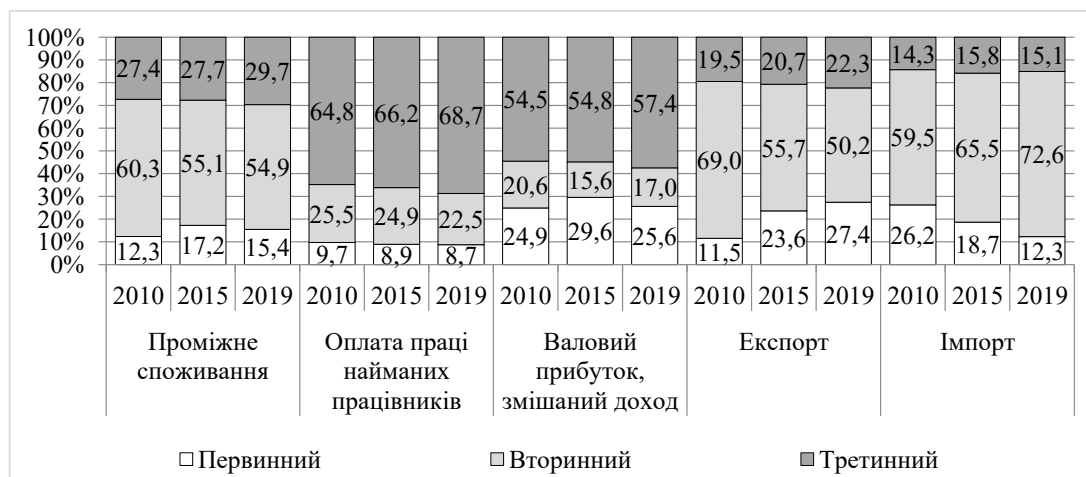

Рис. 1. Секторальна структура економіки України за основними макроекономічними показниками, %

Джерело: розраховано автором за даними [2]

ному – на 38,6% у 2015 р. та на 224% у 2019 р. [розраховано за: 1].

У структурі економіки України за валовим прибутком та змішаним доходом, як і за попереднім показником, переважає третинний сектор (52,2–60,5%), частка якого зросла у 2015 р. на 0,3% у порівнянні з 2010 р. та на 2,6% у 2019 р. у порівнянні з 2015 р. Варто зазначити, що валовий прибуток та змішаний дохід у секторі вторинного виробництва займає найменшу частку з трьох секторів (від 13,7% до 20,6%), крім того, у 2011–2013 рр., 2015 р. та 2017–2019 рр. спостерігалось зменшення частки сектору (у середньому на 1,3%).

Структура експорту товарів та послуг України зазнавала таких змін протягом досліджуваного періоду: зростаюча динаміка частки первинного сектору (середньорічний приріст становив +1,8%), спадна динаміка частки вторинного сектору (середньорічний приріст становив -2,1%) та зростаюча динаміка третинного сектору (середньорічний приріст становив +0,3%).

Обсяг і структура імпорту за секторами економіки, з першого погляду, являється досить неоднозначним показником. З одного боку, здається, що секторальна структура за імпортом має бути обернено пропорційною, тобто найбільша частка має припадати на первинне виробництво, а найменша – на третинне. Однак, результати досліджень науковців з цього питання свідчать про протилежне. Так, Араухо Р., Пайва М., Сантос Х. та Сільва Г. стверджують, що зосередження на імпорті продукції з високою еластичністю попиту за доходом створює бар'єри на шляху економічного зростання країни-імпортера [7].

Для визначення секторів економіки, які мають високу еластичність імпорту за національним доходом України було проведено розрахунки (табл. 5).

Розрахунки свідчать, що протягом досліджуваного періоду найбільшу еластичність за доходом мала продукція первинного сектору економіки (у середньому 1,2), а найменшу – вторинного (у середньому 0,3). Це дозволяє стверджувати, що оптимальною є така секторальна структура, в якій частка імпорту первинного виробництва мінімізується. Дані за обсягом

імпорту України свідчать про те, що динаміка часток секторів економіки змінюються відповідно до зазначеної умови.

Таблиця 5

Еластичність імпорту за національним доходом у розрізі трьох секторів економіки України

Роки	Сектори економіки		
	Первинний	Вторинний	Третинний
2011	0,0	0,3	1,3
2012	1,1	0,4	0,6
2013	2,6	0,2	3,8
2014	3,0	0,7	0,9
2015	0,2	0,2	0,5
2016	1,5	0,4	0,3
2017	0,6	0,0	0,3
2018	0,4	0,1	0,1
2019	1,2	0,2	0,0
Середнє значення	1,2	0,3	0,9

Джерело: розраховано автором

Проаналізуємо коефіцієнти секторального внеску первинного, вторинного та третинного секторів до зміни зазначених показників (табл. 6).

За аналізований період чітко простежується тенденція збільшення внеску обсягу сукупного проміжного споживання третинного сектору з 0,75 до 1,83. Водночас зменшується внесок вторинного сектору з 1,06 до 0,83. Якщо до 2015 р. приріст обсягу сукупного проміжного споживання в Україні забезпечувався переважно первинним сектором, внесок якого у 2015 р. був максимальним (1,34), то у наступні роки він зменшується і становив 0,19 у 2019 р., що пояснюється збільшенням внеску третинного сектору.

У прирості оплати праці найманих працівників основний внесок припадав на первинний сектор економіки України до 2015 р. (1,23 у 2011 р.), а протягом наступних років три сектори продукували приблизно однакові внески у приріст (у середньому 0,97) з незна-

Таблиця 6

Коефіцієнти секторального внеску у розрізі первинного, вторинного та третинного секторів економіки України

Макроекономічні показники	Роки	Сектори економіки		
		Первинний	Вторинний	Третинний
Проміжне споживання	2011	1,25	1,06	0,75
	2015	1,34	0,78	1,27
	2019	0,19	0,83	1,83
Оплата праці найманих працівників	2011	1,23	0,87	0,95
	2015	1,03	1,21	0,94
	2019	0,95	0,90	1,09
Валовий прибуток, змішаний дохід	2011	2,31	-0,32	0,90
	2015	1,22	0,91	0,92
	2019	-0,26	0,28	1,92
Експорт	2011	1,56	1,05	0,50
	2015	1,32	0,73	1,50
	2019	10,28	-3,96	3,60
Імпорт	2011	1,02	1,2	0,1
	2015	1,24	0,83	1,51
	2019	-6,5	2,48	1,20

Джерело: розраховано автором за даними [2]

чними коливаннями на користь первинного, вторинного чи третинного сектору (від 0,45 до 1,3).

У збільшення валового прибутку та змішаного доходу найбільший внесок припадає на третинний сектор (від 0,9 до 1,92). При цьому внески первинного та вторинного секторів демонстрували нестабільну тенденцію: первинний – 2,31 у 2011 р. і (-0,26) у 2019 р., вторинний – (-0,32) у 2011 р. і 0,91 у 2015 р.

Приріст експорту протягом досліджуваного періоду забезпечувався переважно первинним сектором (максимальний внесок становив 10,28 у 2019 р.). Внесок вторинного сектору має тенденцію до зменшення: від 1,05 у 2011 р. до (-3,96) у 2019 р. Внесок третинного сектору поступається первинному, але протягом всього періоду має тенденцію до зростання: від 0,50 у 2011 р. до 3,60 у 2019 р.

Збільшення обсягу імпорту в Україні протягом 2010–2019 рр. забезпечувався в найбільшій мірі зростом вторинного сектору (найбільше значення 2,48 у 2019 р.), однак його внесок мав нестабільну тенденцію. Посередній внесок здійснював третинний сектор, який мав тенденцію до зростання, а найменший – первинний сектор, внесок якого у 2019 р. мав від'ємне значення (-6,5).

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Забезпечення економічного розвитку країни супроводжується структурними змінами у секторах економіки, які накопичуються і переростають у секторальні зрушення та переводять економічну систему на новий рівень розвитку. Проведене дослідження виявило основні тенденції секторальних зрушень в економіці України за 2010–2019 рр.:

– зростання питомої ваги третинного сектору, що відповідає загальносвітовій тенденції терціаризації. Водночас несе ризики деіндустріалізації, оскільки нарощування частки сектору послуг у ВВП відбувається переважно через зменшення частки оброблювальних галузей вторинного сектору;

– за сукупним секторальним внеском у формування ВВП України перше місце займає первинний сектор економіки, друге – третинний, третє – вторинний. З 2014 р. спостерігається тенденція до зменшення внеску первинного та вторинного секторів на ряду з збільшенням внеску у зростання ВВП третинного сектору економіки;

– секторальна структура зайнятості є віддзеркаленням процесів у сфері виробництва – зростання частки зайнятого населення у сфері послуг, переважно в оптовій та роздрібній торгівлі, а не в галузях третинного сектору, які формують «економіку знань». Виокремленні тенденції секторального розподілу зайнятого населення консервують прогресивні структурні зрушення у національній економіці.

– на третинний сектор економіки припадала основна частка оплати праці найманих працівників, валового прибутку та змішаного доходу, а на вторинний – проміжного споживання, експорту та імпорту. Важливу роль у структурі проміжного споживання секторів економіки відіграють витрати на послуги-драйвери інноваційного розвитку: освіту, інформаційно-комунікаційні технології, наукову та технічну діяльність.

Прогресивність секторальної структури у сучасних теоріях пов'язується з домінуванням третинного сектору, оскільки він надає послуги первинному і вторинному секторам національної економіки. Водночас механічне збільшення сфери послуг не робить структуру економіки прогресивною, а країну високорозвинутою. Формування оптимальної та прогресивної структури економіки України та руху нашої країни в напрямку інноваційної моделі розвитку лежить через становлення у третинному секторі галузей «економіки знань» з домінуванням наукоємних і високотехнологічних галузей у первинному та вторинних секторах.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є визначення секторальних пріоритетів та «полосів» зростання на основі smart-спеціалізації та конкурентних позицій України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна служба статистики України. Середня заробітна плата за видами економічної діяльності у 2010, 2015, 2019 роках. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.10.2021).
2. Державна служба статистики України. Таблиця «витрати-випуск» (в цінах споживачів). Офіційний сайт. URL: <http://csrv2.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/vvp/vitrvip/vitru/arhvitru.html> (дата звернення: 20.10.2021).
3. Прушківська Е. Кількісні та якісні характеристики секторальної структури в контексті економічного розвитку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Випуск 6 (147). 2013. С. 82–87.
4. Статистичний збірник (2021). Робоча сила України (2020). Офіційний сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/zbrs2020.pdf (дата звернення: 20.10.2021).
5. Статистичний збірник (2016). Економічна активність населення України у 2015 році. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.10.2021).
6. Трубнік Т.С. Аналіз секторального впливу на макроекономічні показники з використанням інструментарію системи національних рахунків. *Ефективна економіка*. 2014. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2743> (дата звернення: 20.10.2021).
7. Araújo, Ricardo Azevedo, et al. Economic growth and structural change in a multi-sector and multilateral approach to balance-of-payments constrained growth. *Brazilian Journal of Political Economy*. 2017. Vol. 37. № 4. P. 894–915.
8. Colin, Clark. *Conditions of Economic Progress*. London : Macmillan and Co. & Co. Ltd Sent Martin's Press, 1940. 515 p.
9. Eurostat. *Statistical Classification of Economic Activities in the European Community, Rev. 2 (2008) (NACE Rev. 2)*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LSTCLSDLD&StrNom=NACEREV2&StrLanguageCode=EN&StrLayoutCode=HIERARCHIC> (дата звернення: 20.10.2021).
10. ILO. International Labour Organization. *Employment by sec and economic activity*. URL: <https://ilostat.ilo.org/resources/concepts-and-definitions/description-employment-by-economic-activity/> (дата звернення: 20.10.2021).
11. Rodrik D. *Premature Deindustrialization*. *Journal Economic Growth*. 2016. Vol. 21. № 1. P. 1–33.
12. Souza K.B., Bastos S.Q.A., Perobelli F.S. Multiple trends of tertiarization: A comparative input-output analysis of the service sector expansion between Brazil and United States. *Economica*. 2016. Vol. 17. № 2. P. 141–158.
13. Fourastie J. *La progres technique et revolution economique*. Paris. 1958.

REFERENCES

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2021) Serednia zarobitna plata za vydamy ekonomichnoi diialnosti u 2010, 2015, 2019 rokakh [Average wages by type of economic activity in 2010, 2015, 2019]. Ofitsiyniy sait. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 22 October 2021).
2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2021) Tablytsia «vytraty-vypusk» (v tsinakh spozhyvachiv) [Table «cost-output» (in consumer prices)]. Ofitsiyniy sait. Available at: <http://csrv2.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/vvp/vitrvip/vitru/arhvitru.html> (accessed 22 October 2021).
3. Prushkivska E. (2013) Kilkisni ta yakisni kharakterystyky sektoralnoi struktury v konteksti ekonomichnoho rozvytku [Quantitative and qualitative characteristics of the sectoral structure in the context of economic development]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, no. 6 (147), pp. 82–87 (in Ukrainian).
4. Statystychniy zbirnyk (2021) Robocha syla Ukrainy (2020). Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Labor force of Ukraine (2020). State Statistics Service of Ukraine]. Ofitsiyniy sait. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/katu/2021/zb/07/zbrs2020.pdf> (accessed 22 October 2021).
5. Statystychniy zbirnyk (2016) Ekonomichna aktyvnist naselennia Ukrainy u 2015 rotsi. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Economic activity of the population of Ukraine in 2015. State Statistics Service of Ukraine]. Ofitsiyniy sait. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 22 October 2021).
6. Trubnik T.Ie. (2014) Analiz sektoralnoho vplyvu na makroekonomichni pokaznyky z vykorystanniam instrumentarii systemy natsionalnykh rakhunkiv. [Analysis of sectoral impact on macroeconomic indicators using the tools of the system of national accounts] *Efektivna ekonomika*, no. 2. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2743> (accessed 22 October 2021). (in Ukrainian).
7. Araújo, Ricardo Azevedo, et al. (2017) Economic growth and structural change in a multi-sector and multilateral approach to balance-of-payments constrained growth. *Brazilian Journal of Political Economy*, vol. 37, no. 4, pp. 894–915.
8. Colin Clark (1940) Conditions of Economic Progress. London: Macmillan and Co. & Co. Ltd Sent Martin's Press, 515 p.
9. Eurostat (2020) Statistical Classification of Economic Activities in the European Community, Rev. 2 (2008) (NACE Rev. 2). Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LSTCLSDL&StrNom=NACEREV2&StrLangueCode=EN&StrLayoutCode=HIERARCHIC> (accessed 22 October 2021).
10. ILO (2020) International Labour Organization. Employment by sec and economic activity. Available at: <https://ilostat.ilo.org/resources/concepts-and-definitions/description-employment-by-economic-activity/> (accessed 22 October 2021).
11. Rodrik D. (2016) Premature Deindustrialization. *Journal Economic Growth*, vol. 21, no. 1, pp. 1–33.
12. Souza K.B., Bastos S.Q.A., Perobelli F.S. (2016) Multiple trends of tertiarization: A comparative input-output analysis of the service sector expansion between Brazil and United States. *Economica*, vol. 17, no 2, pp. 141–158.
13. Fourastie J. (1958) La progres technique et revolution economique. Paris.

О. Н. Соколова, Университет государственной фискальной службы Украины. *Секторальные сдвиги в макроэкономических показателях Украины.*

Аннотация. Цель статьи заключается в анализе структурных изменений в первичном, вторичном и третичном секторах экономики Украины, оценке структурных сдвигов между секторами по основным макроэкономическим показателям за 2010–2019 годы. **Методика исследования.** Достижение поставленной в статье цели осуществлено с помощью таких методов исследования: анализа и синтеза, логического обобщения, группировки и классификации, структурного анализа, научной абстракции, статистических методов. **Результаты.** Проведен анализ динамики изменения структуры экономики Украины в разрезе трех секторов по валовому внутреннему продукту, занятостью населения и другими макроэкономическими показателями. Произведен расчет коэффициентов секторального взноса. На основе проведенного секторального анализа выявлены основные тенденции секторальных сдвигов в экономике Украины за анализируемый период. **Практическая значимость результатов исследования.** Выявленные тенденции позволили сформировать рекомендации по формированию оптимальной и прогрессивной секторальной структуры экономики Украины.

Ключевые слова: секторальная структура, структура секторов национальной экономики, секторальные сдвиги, коэффициенты секторального взноса, экономическое развитие.

Olga Sokolova, University of the State Fiscal Service of Ukraine. *Sectoral shifts in the macroeconomic indicators of Ukraine.*

Annotation. The purpose of the article is to analyze structural changes in the primary, secondary and tertiary sectors of Ukraine's economy, assess structural changes between sectors by key macroeconomic indicators for 2010–2019, develop recommendations for the formation of optimal and progressive sectoral structure of the national economy. **Methodology of research.** The achievement of the purpose set in the article is carried out with the help of the following research methods: analysis and synthesis, logical generalization, grouping and classification, structural analysis, scientific abstraction, statistical methods. **Findings.** An analysis of the dynamics of change in the structure of Ukraine's economy in terms of three sectors in terms of gross domestic product and employment. Regularities of development of the structure of Ukraine's economy in terms of primary, secondary and tertiary sectors based on indicators of intermediate consumption, wages, gross profit and mixed income, exports and imports. The coefficients of sectoral contribution and elasticity of imports by national income in the context of three sectors of the Ukrainian economy were calculated. On the basis of the conducted sectoral analysis the basic tendencies of sectoral shifts in the economy of Ukraine are revealed: an increase in the share of the tertiary sector, which corresponds to the global trend of tertiarization, but carries the risks of deindustrialization; in terms of the total sectoral contribution to the formation of Ukraine's GDP, the first place is occupied by the primary sector of the economy, the second – the tertiary, the third – the secondary; growth of the share of the employed population in the sphere of services, mainly in wholesale and retail trade, which preserves the progressive structural changes in the national economy; in the structure of intermediate consumption of economic sectors, the costs of services-drivers of innovative development – education, information and communication technologies, scientific and technical activities – play an important role. **Practical value.** The identified trends allowed to form recommendations for the formation of an optimal and progressive sectoral structure of Ukraine's economy.

Key words: sectoral structure, structure of sectors of national economy, sectoral shifts, coefficients of sectoral contribution, economic development.